

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ БЛАГОЕВГРАД

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Петя Петрова Чавеева, д.м.

САГБАЛ „Д-р Щерев“,

Медицински Университет - Плевен,

Външен член на Научно жури

В конкурс за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“

обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“

Относно дисертационния труд на Светлана Картунова-Томова за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по Логопедия в професионално направление 7.4. Обществено здраве, специалност Логопедия.

Научен ръководител:

доц. д-р Миглена Симонска-Цацова

доц. д-р Петя Андреева дм

на тема:

„Езикова и говорна патология при деца, родени след асистиран репродуктивни техники“

I. Актуалност на темата и обща характеристика

Темата на дисертационния труд е от изключително висока обществена, научна и клинична значимост. През последните години се наблюдава нарастване на броя на децата, родени чрез асистиран репродуктивни техники (АРТ), което поставя въпроса за проследяване и ранно оценяване на тяхното психично, езиково и комуникативно развитие. В същото време в българската научна литература липсват целенасочени изследвания, посветени конкретно на езиковата и говорната патология при тази детска популация.

Дисертационният труд е структурно ясно, научно логично и последователно изграден. Авторката аргументирано представя научния проблем и формулира ясно целта, задачите и хипотезите на изследването.

Работата демонстрира интердисциплинарен подход, съчетаващ логопедия, детска неврология, развойна психология и клинична медицина.

II. Литературен обзор

Литературната справка е задълбочена, научно достоверна и актуална. В нея са включени над 200 източника, сред които съвременни международни публикации, клинични ръководства и стандарти.

Разгледани са:

- съвременни класификационни системи – МКБ-10, МКБ-11, DSM-5, ICF-CY;
- концепцията за Езиково нарушение на развитието (Developmental Language Disorder – DLD);
- невроразвойни и перинатални фактори, въздействащи върху комуникативното функциониране;
- психологически и социални аспекти на зачеването чрез АРТ.

Особено силна страна на обзора е правилната и теоретично издържана преоценка на традиционните термини от българската логопедична практика и съобразяването им с европейските и международни стандарти.

III. Методология

Емпиричната част на дисертационния труд се отличава с прецизно планиране и висока методическа валидност.

Използвани са:

- обща база от 3075 деца за валидиране на анамнестичен скринингов инструмент;
- клинична подизвадка от 200 деца (100 родени чрез АРТ и 100 чрез естествено зачеване);
- скрининг чрез Denver II;
- анализ на медицинска документация;
- ICF-базирано функционално профилиране.

Приложената статистическа обработка е коректно подбрана и обоснована (χ^2 , Mann–Whitney U, логистична регресия, ROC анализ, факторен анализ). Потвърдената факторна структура на анамнестичния въпросник (KMO = 0.829; $p < 0.001$) гарантира надеждност и научна последователност.

IV. Основни резултати

1. В клиничната подизвадка 91.5% от децата са диагностицирани с езиково нарушение на развитието (DLD), а 4.5% показват типично развитие.

2. Най-често регистрираните съпътстващи състояния са:

- психични и поведенчески разстройства – 41.2%;

- вродени аномалии –19.24%;
- неврологични заболявания – 11.81%.

3. В групата на децата, родени чрез АРТ, се наблюдават по-високи нива на DLD, специфично езиково нарушение, плавностни нарушения и дизартрия. Авторката убедително доказва, че причинността не се дължи на метода на зачеване, а на налични перинатални и неонатални рискови фактори.

4. Установено е, че 94.3% от децата без официална диагноза проявяват поне един маркер на комуникативна уязвимост, което обосновава необходимостта от универсален скрининг в предучилищна възраст.

V. Дискусия

Дискусионната част е аналитична, аргументирана и научно последователна. Авторката адекватно интерпретира получените резултати, съпоставя ги с международни лонгитудинални изследвания и ясно обосновава практическата необходимост от ранна логопедична диагностика и интердисциплинарен подход.

VI. Научни приноси

1. Валидация на анамнестичен скринингов инструмент.
2. Идентификация на функционални комуникативни профили чрез ICF.
3. Доказване ролята на перинаталните фактори като медиатори на езиковото развитие при деца, родени чрез АРТ.
4. Формулиране на практически препоръки за ранна логопедична интервенция и координирана грижа.

VII. Заключение

Представеният дисертационен труд е научно издържан, методологично последователен и практически значим.

Той допринася за развитието на логопедичната теория и клиничната практика.

ПРЕДЛАГАМ на научното жури да присъди на Светлана Картунова-Томова образователната и научна степен „Доктор“ по специалност Логопедия.

Дата: 31.10.2025г.

Член на журито:

(Подпис)

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ ·НЕОФИТ РИЛСКИ· БЛАГОЕВГРАД

From Assoc. Prof. Dr. Petya Petrova Chaveeva , Ph.D.

SAGBAL " Dr Shterev hospital"

Medical university - Pleven,

Regarding the dissertation of Svetlana Kartunova-Tomova

submitted for the award of the educational and scientific degree "Doctor"

in professional field 7.4. Public Health, specialty Speech and Language Therapy,

on the topic:

"Language and Speech Pathology in Children Born After Assisted Reproductive Techniques"

Supervisors:

Assoc. professor Miglena Tomova Tzatzova, PhD

Assoc. professor Petya Andreeva, MD, PhD

I. Relevance of the Topic and General Characteristics

The subject of the dissertation is highly relevant, given the increasing number of births resulting from assisted reproductive techniques (ART), as well as the need for systematic examination of language and speech development in this population. The selection of the research focus is scientifically justified, and the work demonstrates an interdisciplinary approach, integrating speech-language pathology, developmental neuroscience, clinical medicine, psychology, and early childhood development.

II. Literature Review

The literature review is comprehensive, systematic, and analytically structured. The author cites over 200 scholarly sources, including international classification systems (ICD-10/ICD-11, DSM-5, ICF-CY), contemporary diagnostic frameworks, and recent research on Developmental Language Disorder (DLD).

The transition from traditional terminology to functional, classification-based concepts aligned with ICF-CY and the DLD framework reflects modern clinical and research standards and demonstrates a mature theoretical perspective.

III. Methodology

The empirical part of the dissertation is based on:

General cohort: 3075 children, used to validate a screening instrument.

Clinical subsample: 200 children (100 conceived via ART and 100 naturally conceived), examined through speech-language assessment and the Denver II screening tool.

Research instruments include:

- Adapted anamnesis questionnaire (Kartunova et al., 2013)
- Denver II developmental screening test
- Review of medical documentation
- ICF-based functional communication profiling

Statistical processing (χ^2 , Mann–Whitney U, logistic regression, ROC analysis, PCA) is methodologically sound. The factor structure of the questionnaire is validated (KMO = 0.829; $p < 0.001$), confirming diagnostic reliability.

IV. Main Findings

1. Prevalence of speech and language disorders

In the clinical subsample ($n = 200$), 91.5% of the children were diagnosed with Developmental Language

Disorder (DLD), while 4.5% demonstrated typical development.

2. Medical and neurodevelopmental comorbidities

In the subgroup with confirmed medical diagnoses ($n = 847$):

- Mental and behavioral disorders – 41.2%
- Congenital anomalies – 19.24%
- Neurological disorders – 11.81%

3. ART vs. natural conception comparison

Increased prevalence of communication disorders is observed in children born via ART, specifically higher

rates of DLD, Specific Language Impairment, fluency disorders, and dysarthria. However, the author

correctly concludes that this difference is mediated by perinatal and neonatal risk factors, not directly

by the method of conception.

4. "Hidden" communicative vulnerability

Among children without formal medical diagnoses, 94.3% presented at least one indicator of language

delay. This finding strongly supports the introduction of universal early communication screening.

V. Discussion

The discussion is analytically rigorous and conceptually coherent. The author contextualizes the obtained results with reference to international longitudinal studies and demonstrates the clinical relevance of functional assessment tools. The integration of biomedical, developmental, and communication-focused perspectives is a notable strength of the dissertation.

VI. Scientific Contributions

The dissertation offers substantive contributions to research and practice:

1. Validation of a screening anamnesis questionnaire for early identification of children at risk.
2. Development of ICF-based functional communication profiles.
3. Empirical evidence regarding the mediating effect of perinatal factors on language development in ART-born children.
4. Practical recommendations for early speech-language intervention and interdisciplinary assessment.

VII. Conclusion

The dissertation of Svetlana Kartunova-Tomova is scientifically grounded, methodologically consistent,

and practically valuable. The research is original and contributes significantly to the field of Speech and

Language Therapy.

I hereby recommend that the scientific jury award Svetlana Kartunova-Tomova the educational and scientific degree "Doctor".

Date: 31.10.2026.

Assoc. Prof. Petya Chaveeva, MD